

Bijlagen bij verordening subsidies natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen 2014:

- 1. Inrichtingseisen natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen;**
- 2. Richtlijnen voor natuurvriendelijk onderhoud.**

Bijlage 1: Inrichtingseisen natuurvriendelijke oevers**Inleiding**

Een natuurvriendelijke oever of een vispaaiplaats is een groeiplaats voor oeverplanten en onderwaterplanten. Deze planten hebben een belangrijke functie voor kleine waterdiertjes en vissen. De aanwezigheid van een gevarieerde begroeiing en een diversiteit aan waterdiertjes en vissen betekent dat de ecologische waterkwaliteit in orde is.

In watergangen met steile of beschoeide oevers kan een gevarieerde begroeiing niet ontstaan. De aanleg van natuurvriendelijke oevers draagt daarom bij aan het verbeteren van de ecologische waterkwaliteit. Een natuurvriendelijke oever moet aan de volgende uitgangspunten voldoen om meerwaarde te hebben voor de ecologische waterkwaliteit:

- Er moet oevervegetatie in de natte oever groeien of kunnen gaan groeien

De aanwezigheid van begroeiing in de oever en het water vormt de basis van het ecosysteem in en om het water. In de natte oever (onder de waterlijn) moet daarom oevervegetatie groeien of kunnen gaan groeien.

- Er moet een geleidelijke overgang van water naar land zijn

Oeverplanten groeien op drassige bodem en in ondiep water langs de watergang. Voor de vestiging van oeverplanten is een zogenaamde plas-dras zone op de overgang van land naar water belangrijk. Ook voor dieren die zowel in het water en op het land leven zoals amfibieën en enkele zoogdieren is een geleidelijke overgang van water naar land gewenst om het verplaatsen tussen water en oever mogelijk te maken.

- De natuurvriendelijke oever moet onderdeel van de watergang zijn

De natuurvriendelijke oever moet direct aan de watergang grenzen. Dit is nodig voor verversing van het water in de oever en het zorgt er voor dat dieren en planten in de oever kunnen komen. Een natuurvriendelijke oever mag dus niet achter een dichte beschoeiing worden aangelegd.

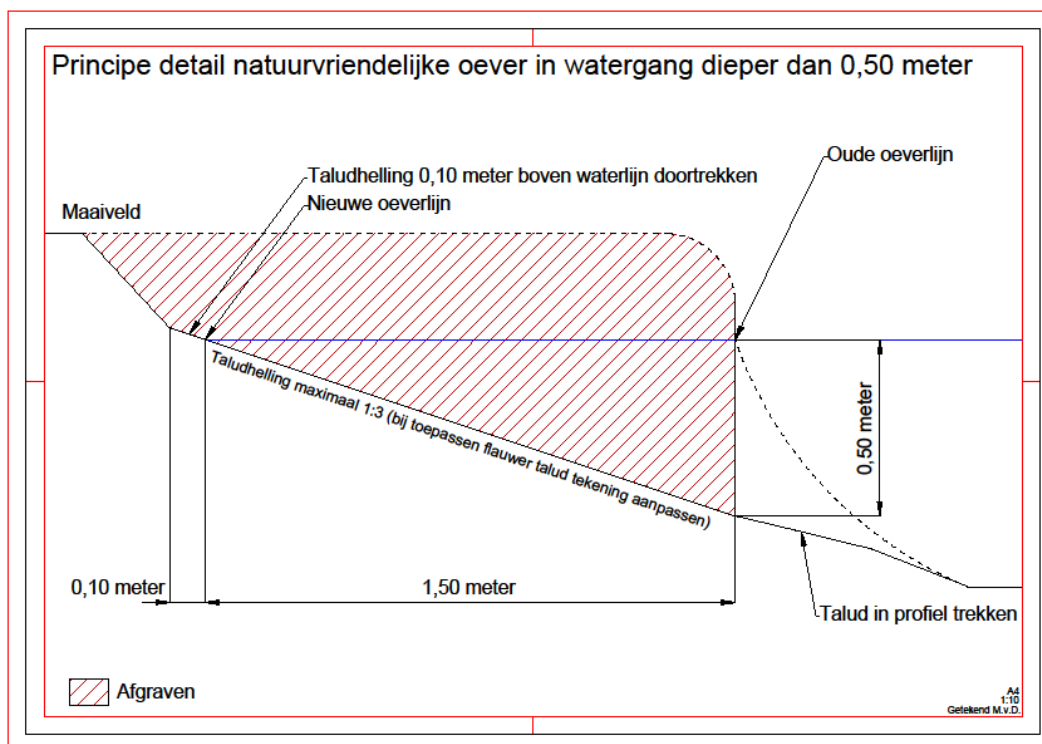
Inrichtingseisen natuurvriendelijke oever en vispaaiplaatsen

De uitgangspunten zijn vertaald naar inrichtingseisen aan natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen. De eisen betreffen de helling van het talud van de oever en de breedte van de natuurvriendelijke oever.

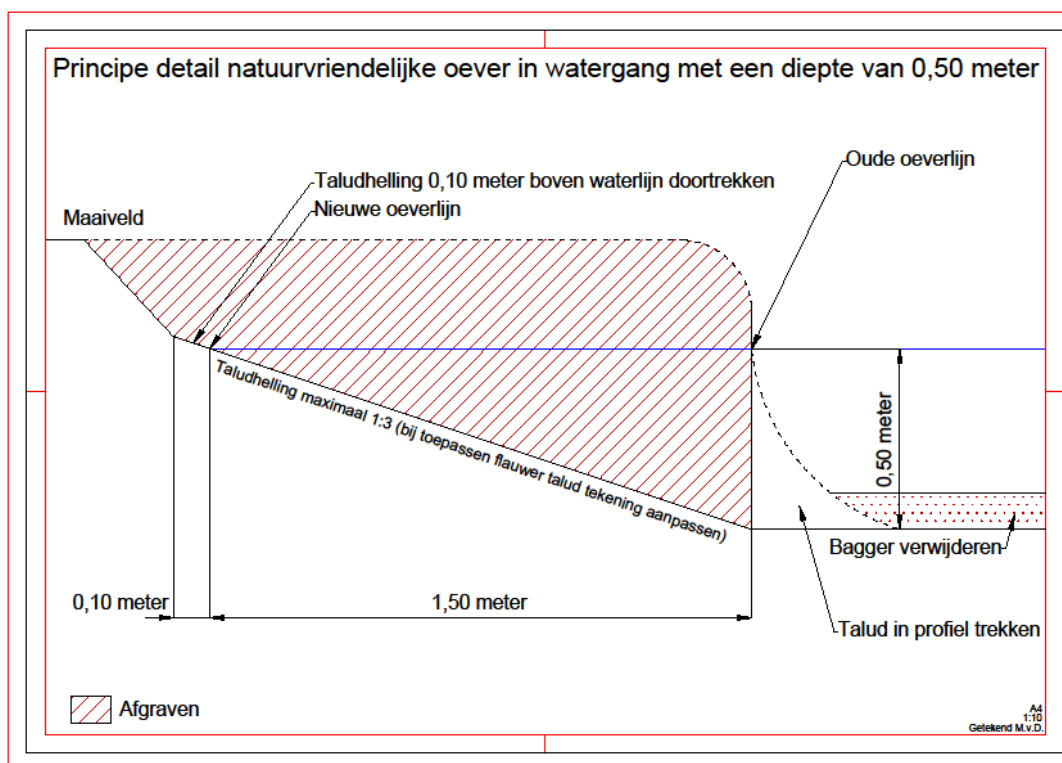
1. De helling van de natuurvriendelijke oever moet flauw zijn met een maximale helling van 1:3, maar bij voorkeur flauwer;
2. Het flauwe talud van de natuurvriendelijke oever start minimaal op 50 cm onder het waterpeil, zo mogelijk dieper;
3. Het flauwe talud van de natuurvriendelijke oever loopt door tot ten minste 10 cm boven de waterlijn;
4. De breedte van het flauwe talud onder water is ten minste 1,50 meter.

Alle ontwerpen die aan deze eisen voldoen komen in aanmerking voor subsidie. Als voorbeeld zijn twee ontwerpen getekend.

In onderstaande figuur is een oever getekend in een watergang met een waterdiepte van meer dan 50 cm. De taludhelling van de natuurvriendelijke oevers is 1:3. Het flauwe talud begint 50 cm onder de waterlijn en loopt door tot 10 cm boven de waterlijn.

In wateren met een waterdiepte van 50 cm kan het ontwerp er als volgt uit zien:

Als de waterdiepte kleiner is dan 50 cm dan wordt een oever aangelegd door vanaf de grootste water diepte een talud van 1:5 te vergraven.

Bijlage 2: Richtlijnen voor natuurvriendelijk onderhoud

Inleiding

Natuurvriendelijk onderhoud is een manier om de ecologische kwaliteit van water en oevers zoveel mogelijk te behouden en te versterken. Oevers en vooral natuurvriendelijke oevers hebben een belangrijke functie voor planten en dieren. De vegetatie in en langs het water (water- en oeverplanten) vormt een belangrijk leef-, broed-, paai- en rustgebied voor vele diersoorten variërend van insecten, zoals libellen, vlinders en kevers en de larven daarvan, tot vissen, kleine zoogdieren en watervogels.

Onderhoudswerkzaamheden zijn noodzakelijk, maar ze verstoren het planten- en dierenleven in water en oever. Planten die tijdens de bloei worden afgemaaid kunnen geen voedsel meer leveren voor insecten zoals vlinders en kunnen geen zaad produceren om de soort in stand te houden. De leefomgeving van bodembewonende dieren wordt verstoord bij maaien. Dieren die in de waterbodem leven komen bij baggeren op het droge en sterven. Dit geldt ook voor amfibieën die zich in het najaar voor hun winterrust in de bagger ingraven. Als veel slib wordt opgewerveld tijdens baggeren ontstaat zuurstofloosheid in het water met vissterfte tot gevolg. Bij baggeren of schonen in het voortplantingsseizoen van waterdieren sterven ook veel eieren en larven die niet of weinig mobiel zijn. Ook het voorkomen van water- en moerasvogels kan door onderhoudswerkzaamheden in de voortplantingsperiode worden bedreigd. Om een natuurvriendelijke oever goed te laten functioneren moet deze om te beginnen goed zijn ontworpen, aangelegd en ingericht. Het uitvoeren van natuurvriendelijk onderhoud is daarbij een zeer belangrijke factor om tot de gewenste ecologische kwaliteit te komen.

Onderhoud van de oever

Onder “onderhoud” wordt het periodiek uitvoeren van werkzaamheden in het kader van het beheer van de oever verstaan. Het gaat meestal om kortdurende en plaatselijke ingrepen, waarbij de verdedigende constructie, het profiel of het ontwerp niet wezenlijk worden gewijzigd. Onderhoud van de natuurvriendelijke oever omvat het schonen van de sloot (maaien en verwijderen van waterplanten), maaien van de droge oever en het periodiek baggeren van de waterbodem.

Waarom is onderhoud nodig?

Onderhoud van de oever en watergang is nodig om te voorkomen dat de watergang dichtgroeit en verlandt. Deze ontwikkeling is doorgaans niet gewenst omdat het bergend vermogen van de watergangen en ook de aanvoer- en afvoercapaciteit van de watergangen behouden moeten blijven. Door onderhoud wordt de ontwikkeling van de begroeiing zodat het water open blijft.

Natuurvriendelijk onderhoud

Natuurvriendelijk onderhoud is een wijze van onderhoud waarbij de ecologische kwaliteit en de natuurwaarden van water en oevers worden behouden en waar mogelijk worden versterkt.

Natuurvriendelijkheid onderhoud kent vier pijlers, te weten:

- frequentie van onderhoud
- periode van onderhoud
- fasen van onderhoud
- keuze materieel

De frequentie en periode van onderhoud worden zo gekozen dat verstoring van vegetatie en fauna zo klein mogelijk is. Onderhoud wordt daarom niet vaker uitgevoerd dan nodig. Het moment van uitvoering wordt zo gekozen dat het werken in de voortplantingsperiodes voor vissen en amfibieën en de broedperiode voor vogels zo veel mogelijk wordt vermeden. Meestal volstaat het om één keer per jaar onderhoud uit te voeren, bij voorkeur in de maand september of oktober.

Het onderhoud wordt bij voorkeur gefaseerd uitgevoerd. Bij het maaien en schonen worden gedeelten overgeslagen zodat vluchtplaatsen en leefgebieden behouden blijven voor dieren uit delen die wel

gemaaid en geschoond zijn. Bij de keuze van methode en materieel is natuurvriendelijkheid een criterium. Er wordt zo natuurvriendelijk mogelijk gewerkt zodat minder dieren sterven en planten niet volledig afsterven of verwijderd worden.

Het is belangrijk om een optimum te vinden in de eisen die gelden vanuit het watersysteem (behouden van afvoercapaciteit en berging) en de randvoorwaarden die planten en dieren in en om de oever stellen.

Wat is een onderhoudsplan?

In een onderhoudsplan worden de onderhoudsmaatregelen voor water en oever beschreven. Het onderhoudsplan maakt duidelijk waarom, wat, waar en wanneer er iets moet gebeuren. De inhoud van een onderhoudsplan omvat ten minste:

- de methode van onderhoud
- de frequentie van onderhoud
- de plaats waar de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd
- het tijdstip van onderhoud

Tijdstip, frequentie en methode van onderhoud worden onder meer bepaald door de aanwezige en gewenste vegetatie en diergroepen in de oever, de doelstellingen voor de oever, de oeverbreedte en inrichting, de grondsoort en het aangrenzend grondgebruik. Voor het onderhouden van natuurvriendelijke oevers geldt dat bij de keuze van onderhoudsmaatregelen rekening moet worden gehouden met de jaarcyclus van gewenste of juist ongewenste planten en dieren en het ontwikkelingsstadium van de natuur in de oever. De gekozen onderhoudsvorm (tijdstip, frequentie) zal een aantal jaren achtereen strikt toegepast moeten worden.

Algemene richtlijnen voor natuurvriendelijk onderhoud**Schonen van het natte profiel:**

- de methode van onderhoud: **gebruik van maaikorf**
- de frequentie van onderhoud: **eens per jaar**
- de plaats waar de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd: **in te vullen door aanvrager**
- het tijdstip van onderhoud: **in september of oktober.**

Spaar per onderhoudsbeurt ten minste 10% van de vegetatie in het water door de randen niet mee te maaien.

Baggeren van de waterbodem:

- de methode van onderhoud: **gebruik van baggerspuit of hydraulische stofzuiger**
- de frequentie van onderhoud: **circa eens per 8 jaar, bij snellere verlanding kanten eerder uitkrabben**
- de plaats waar de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd: **in te vullen door aanvrager**
- het tijdstip van onderhoud: **in september of oktober**

Spaar per onderhoudsbeurt zo mogelijk tenminste 25% van de waterbodem door de bagger aan de randen van de watergang niet te verwijderen.

Maaien van het droge talud:

- de methode van onderhoud: **bij voorkeur maaien, niet klepelen**
- de frequentie van onderhoud: **eerste twee jaar: een tot twee maal per jaar, daarna eens per twee jaar**
- de plaats waar de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd: **in te vullen door aanvrager**
- het tijdstip van onderhoud: **tussen half juli en half maart**

Spaar per onderhoudsbeurt 25% van de vegetatie door delen van de droge oever niet te maaien.